

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjenišvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezn. številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojednala, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petlet-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne petlet-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrčenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Ideja ali denar.

Ob prilike druge obletnice našega osvobodjenja in ujedinjenja smo prejeli odlok viš. šol. sveta z dne 24. nov. 1920, št. 14.370, s katerim so se opozorila vsa vodstva osnovnih in meščanskih šol, da se naj razloži mladini na primeren način, kako težka usoda je zadela velik del njenih bratov in sester, ki ječijo radi političnih razmer pod tujim nasiljem, kjer jim tujec onemogoča vzgajati se v materinem jeziku in jih obsoja v potujčenje in narodno smrt.

Kratko, učiteljstvo razloži mladini ideje Jugoslovanske Matice. Zbirke denarnih sredstev med šolsko mladino v dosegu velikih namenov, ki jih je postavila Jugosl. Matica v pomoč in odrešenje zaslužnih bratov viš. šol. svet ni dovolil. Pač pa se je naročalo, da poveri učiteljstvo izven šole nabiranju denarnih sredstev vso skrb in pozornost. O uspehu je bilo poročati na okr. šolski svet.

Živimo v malem mestu, kjer se nabirajo denarni prispevki za take ali take namene neprenehoma, tudi je preobloženo učiteljstvo s šolskim in izvenšolskim delom. Ker pa je bilo poročati o uspehu nabiranja, se je bilo učiteljstvo »črne pike«, je zložilo vsoto za Jugosl. Matico skupaj, vodstvo pa je poročalo o uspehu nabiranja.

Čez pol leta je poslal okr. šol. svet, vodstvom šol dopis, v katerem se pritožuje, da so nabrale šole le nekaj čez 3000 kron, češ, da si ne more misliti, da bi bil to ves več kot polletni efekt opozoritve, naj se med narodom in šolsko mladino širijo ideje in cilji Jugosl. Mat., naj se zbirajo zanjo prispevki itd.

Ker je treba, da ima okr. šol. svet evidenco nad tozadavnim delovanjem učiteljstva in šole, naj se pošiljajo v gorenji zadevi poročila o tem delovanju, zlasti o prispevkih in sicer:

1. stalno ob koncu vsakega šolskega polletja;

2. ob vsaki priliki, kadar se obrne Jugoslov. Matica ali direktno ali potom šolske ali kake druge oblasti na naslove za kake prispevke ali drugačno delovanje.

V vsakem slučaju je poročati tudi negativno.

V zadnjem stavku tiči ost! O »negativnih uspehih« nikdo rad ne poroča, zato se je po šolah pridno nabiralo, zlasti proti koncu šolskih polletij, ko je bilo treba poročati. Sicer nam je gotovo vsem Jugoslov. Matica ljubljeno dete; radi pobiramo zanj, a če je treba o tem uradno poročati, potem nam delo ne gre več tako spretno in z veseljem izpod rok. Naša šola v predpolletju ni izvršila danelog, tudi ni poročala (poročila ni nikdo reklamiral) — zbirala je med mladino samo rabljene znamke in štanjol. Kljub temu smo imeli tekom enega leta pet nabiranj na šoli. Najprej smo nabirali za domačo ubogo deco, proti koncu šolsk. leta za Jugoslovansko Matico, potem za rusko ubogo deco, nato za hčerko skladatelja »Lepe naše domovine« in sedaj za »Pirhe«.

Šola ni institucija za nabiranje denarnih sredstev, najmanj sedaj, ko je hrana nezno draga, ravnatoko obleka in knjige.

Naše oblasti naj ne vprašujejo za nabranimi prispevki, ampak naj vprašujejo po narodni in državni vzgoji po naših šolah, o kateri pa seveda učiteljstvo ne bo poročalo samo; oblasti se naj prepričajo o tem na drug način, naj sodi javnost.

Zgodilo se je, da je preprečila oblast udeležitev mladine pri narodni manifestaciji. Do danes še nimamo odloka, s katerim bi nam naročal viš. šol. svet, da se mora udeleževati mladina narodnih manifestacij in to spada k narodni vzgoji.

Ideje Jugoslov. Matice torej v srca naših oblasti, potem učiteljev in učencev!

Vzbujanje vere v tvorno moč jugoslovanskega duha, vzbujanje ljubezni do domovine in do naše krivično ugrabljene zemlje, vzbujanje čuta za pravico in ljubezni do boja za pravico, to je naše delo, to je velika misel Jugoslovanske Matice, ki jo naj vcepi šola dovezetni otroški duši. Ne imperijalizem in maščevalnost, etika in humaniteta naj nas vodita.

Tudi naša učna knjiga naj bi služila smotru Jugoslov. Matice! O našem iz-

gubljenem ozemlju se naj razpravlja vsaj s tako ljubeznijo in vestnostjo kot o ostali Jugoslaviji, da zbudimo čut skupnosti z onim delom naroda, ki ječi onstran krivičnih mej. Naša zemlja mora ostati celotna, neoskrunjena, povečati se mora celo z Beneško Slovenijo in mora obsegati vse dele, kjerkoli prebiva slovenski rod in najsij leže ti deli v državnih mejah ali izven nje. Meje slovenske zemlje tvorijo živa slovenska jezikovna meja.

Naš narod je troedin, ki ga je razdvojil neprijatelj, ki ga pa je združila majka Jugoslavija. V venec naših šolskih pesmi naj se spletajo vse one, ki opevajo naše neodrešene kraje.

S knjigo in z živo besedo stoj učitelj-Matičar med mladino in ji kaži zvezdo, ki mora zasijati tudi našim bratom tam preko.

Učitelj sin, hčerka Jugoslovanske Matice vzgoji narod zdrav in močan, bogat in razumen, vzgoji rod, ki se bo zavedal svojih duševnih in telesnih sil, ki se bo zavedal svoje inteligence, razsodnosti in svojih dolžnosti.

Tako si predstavljam učitelja - Matičarja, tako si mislim oživotvorjene ideje Jugoslovanske Matice v šoli in to mislim, naj tirja oblast od narodnega učiteljstva.

Zbirke v šoli naj bodo prostovoljno, res sveto vzgojno sredstvo za res plemenite vzgojne namene, namenjene samo skupnim, višjim smotrom vsega naroda, da potom sistematične vzgoje preide z zbirkami tudi ideja v maso naroda in da postane v prvi vrsti ideja njega kri in meso. Potem bo narod tudi denar rad žrtvoval za velike smotre!

Ernst Haeckel o reformi pouka.

(K debati o reformi srednjih šol.)

V svoji knjigi »die Lebenswunder« je napisal Ernst Haeckel leta 1906 v Jeni to-le o reformi pouka: »Vse kulturne države so prepričane, da je treba pouk vseh naših šol docela reformirati. To pa ne velja samo za nižje ampak tudi za višje šole, ne samo za ljudske šole in gimnazije, ampak tudi za akademije in vseučilišča.«

Šolstvo izključno pod naučno upravo, je pa naloga uprave za socialno zaščito, oziroma za socialno politiko, da organizira pri vseh teh šolah tudi moderno opremljene zavode, ki bodo omogočali, da se bo lahko posluževala tega šolanja tudi deca izven onih krajev, kjer se slučajno nahajajo te šole.

Toda dr. Goršičevo delo nam odpira širše polje skrbstvene vzgoje, tudi izven šole in zavodov, podaja nam obširna polja in smernice naše socialne zaščite in socialne zaščitne politike; iz vsega dela odseva veliko načelo: da posebno povojne mentalitete in psihoze mas ne bodo izboljšale kazni in strahovanja, ampak je potreba preskrbeti v prvi vrsti vzgoje vsem onim, ki je iz kateregakoli vzroka ne morejo v pravi smeri dobiti od svojih roditeljev, če hočemo ozdraviti današnje bolne družab. razmere. Ves zaščitni sistem gre v eno veliko smer: notranje evolucije sedanje družbe, v kateri bo ona sama bolj zavarovana, proti etičnim in moralnim izrodkom, nego v kaznih in strahovanju.

Zato nam pa dr. Goršičeva knjiga odpira vse registre javne vzgoje, nas opozarja na vsa polja dosedaj pomanjkljive vzgoje in govori tudi o zaščitni

Principijelni boj med dvema nasprotnima strujama se razvija dandanes vedno v večjem obsegu. Na eni strani se trudi večina državnih vlad v svoji konservativni starokopitnosti sholastične tradicije srednjega veka kolikor mogoče ohraniti ter se opira na dogmatične nauke bogoslovja in pravoznanstva; na drugi strani pa se trudijo zastopniki jasnega razuma, da bi se teh okov oprostili in empirično kritične metode novodobnega prirodoznanstva in medicine uvedli v takozvane duševne znanosti.

Nasprotje obeh strank se še pojstruje vsled razlike njunih socijoloških tendenc.

Liberalni humanisti zahtevajo svobodo in izobrazbo vseh ljudi kot cilj napredka, ker so prepričani, da zajamči le neovirano razvitje prirojene nadarjenosti najsigurneje vsakemu človeku srečno življenje. Konservativne vlade pa se za to ne brigajo, ker smatrajo, z ozirom na različnost njihovega delovanja, državljanu le za vjake in orodje v velikem organizmu države. »Zgornjih deset tisoč« misli pri tem seveda najprej na svojo prednostno dobrobit in se trudijo višjo izobrazbo predvsem sebi pridobiti in ohraniti.

Po zdravem razumu pa ne sme biti država sebi cilj, ampak sredstvo za blagor vseh državljanov. Vsakemu državljanu se mora dati prilika, da si pridobi višjo izobrazbo in porabi svojo nadarjenost.

Zato bo treba dati pri pouku pregled čez vse razmere človeškega življenja. Vsak si mora pridobiti osnovne nauke prirodoslovja, ne samo fizike in kemije, ampak tudi biologije in antropologije. Nasprotno pa se mora filološki pouk in prevlada klasične izobrazbe nad moderno skrčiti.

Vsak dijak vsake fakultete naj bi v prvih semestrih se pečal s filozofijo in prirodoznanstvom; in še le po tej pripravi se posvetil specijelnemu strokovnemu študiju.

Fr. Br.

Vsak Jugoslovčan mora biti član „Jugoslovanske Matice!“

vzgoji normalne dece v predšolski in šolski dobi; gre pa še dalje, do korena, in pričinja pri zaščiti mater in dojenčev, kot prvi kali človeškega vzgojnega dela. Seznanja nas z modernimi zaščitnimi institucijami, zaščitnimi naredbami, statistiko sirotne in nezakonske dece in zaščitne organizacije pri nas.

Rdečo nit vse smeri nam pa podaje en sam stavek, ki ga dr. Goršič navaja v svoji knjigi, in ki se glasi: »naša mladina ne rabi več nobenih kazni, nji je treba zgolj še vzgoje, s tem geslom pa zahtevke, da se mora kaznovanje mladostnikov do dovršenega 18. leta sploh odpraviti in nadomestiti z vzgojevalno zakonodajo, kakršno imajo že na Norveškem.

Prišli smo do javne vzgojne vrzeli današnje družbe, ki ji lahko pripisujemo toliko posledic in zla, a zdí se nam, da smo segli še premalo daleč. Sistematično vzgojno delo nima segati samo do konca šoloobveznosti, ampak se ima raztezati do 18. leta; ker pa je javna morala odvisna od splošne in od etične izobrazbe človeka, zato menimo, da bi se pri splošno in etično manjrazvitih masah morala raztezati ta sistematična vzgoja v tej ali oni obliki še naprej, da ne omahne neiz-

LISTEK.

Socialna zaščita dece in mladine.

Najprej mora pasti nazor, da je obstoj človeške družbe bolj zavarovan v letnišnicah, v prisilnih delavnicah in vojašnicah nego v šoli in kulturi; potem šele napočti človeštvu vstajenja dan.

Dr. Drag. Lončar: »O šol. reformi«.

Po prevratu, l. 1919 nam je dala Slovenska Šolska Matica pod naslovom: »Skrbstvena vgoja« lepo delce, ki ga je uredil pokojni ravnatelj H. Schreiner. Delo nam daje smernice o socialno-skrbstveni vzgoji in pouku. Govori o šolah gluhoneme, slepe, manjnadarjene in moralno pokvarjene dece, s posebnim oziranjem na vzgojno stran tega šolstva za praktično življenje in o zavodih za to deco. Deloma se dotiče tudi zavodov in oskrbe odraslih s temi defekti.

Gotovo bo to delo tvorilo podlago za naše bodoče delovanje na tem polju.

Vendar se omejuje to delo zgolj na navedeni krog dece in odraslih, ki so zaradi svojih telesnih, duševnih oziroma

moralnih defektov potrebni socialne zaščite in tudi ni bil namen ankete, ki je bila sklicana v to svrhu in katera je bila povod izdanju omenjenega dela, da bi se pečala s štirimi vprašanji zaščitne vzgoje in organizacije.

To nam pa podaja dr. Fr. Goršič v svojem delu »Socialna zaščita dece in mladine«, ki je izšlo pred kratkim v »Zbirki političnih, gospodarskih in socialnih spisov«, kot IX. zvezek.

Dasi vsebuje splošna zaščita dece tudi vsa poglavja gori omenjenih vprašanj skrbstvene vzgoje, oziroma šolstva, in se jih Goršič dotakne tudi v dveh svojih poglavjih, kjer govori o zavodih državne zaščite vobče in zlasti za pohabljenno deco in o zaščiti moralno zanemarjene dece, je Goršičevo delo le izpopolnitev gori omenjenega spisa »Skrbstvene vzgoje«; oziroma lahko smatramo »Skrbstveno vzgojo« za izpopolnitev Goršičevega dela v teh dveh poglavjih. Da so pa izločena ta vprašanja skrbstvene vzgoje in izobrazbe za pohabljenno mladino potom šole v posebno poglavje in da se jih tudi Goršič le delno dotiče, kolikor se pač tičejo zavodov, se nam pa zdi popolnoma pravilno, ker moramo vstrajati na svojem stališču: da spada